

Hazáért, szabadságért

„Amelyik nemzet a múltját nem ismeri, a jövőjét meg nem teremtheti!” – hirdeti a történelemkönyvek első oldala, és sokan nem is sejtik, mennyi igazság rejlik ebben a mondatban. Hiszen ha a múltunkat nem ismerjük, akkor nem értjük a jelent sem, s ez jövőnket is kilátástalanná teheti. Többek között ezért tartom fontosnak az 1956-os emlékek ápolását és a saját generációm megismertetését a nagy magyar forradalommal. Nagyszüleinktől számtalan történetet hallhattunk erről az időszakról, de a kis unokák felnőttek, az érdeklődés alábbhagyott, ezek az emlékek pedig megkoptak és félő, hogy szép lassan feledésbe merülnek. Pedig ki másnak tudnák a magyar szabadság korának szülöttei továbbadni örökségüket, mint nekünk, az új generációnak? 54 évvel ezelőtt ártatlan emberek, köztük sok velünk egykorú fiatal vesztette életét egy szent cél érdekében. Ne hagyjuk, hogy áldozatuk a feledés homályába vesszen! Emlékezzünk '56-ra, hogy méltó emléket állíthassunk az „októberi mártíroknak”, azoknak a hősöknek, akik életüket adták a szabadságért, a nemzetért, értünk, egy szebb jövőért.

Október 23. ma piros betűs ünnep a naptárban, s még külföldön is az egyik legismertebb magyar vonatkozású történelmi esemény. Ám nem volt ez mindig így. Volt idő, amikor még említése is bűnnek számított, az iskolában a tanárok is csak ellenforradalomként emlegették, ezért sok akkori diák azóta is ebben a tudatban él. A mai fiatalság azonban már tudja az igazságot és fontos, hogy minél részletesebben megismerjék azt, hiszen az '56-os hősök között nagyon sok diák neve is szerepel. A forradalom 23-án a diákok felvonulásával kezdődött Budapesten, ám néhány napon belül az egész országra kiterjedt a forradalmi láz, beleértve a kisebb településeket is. 1956. október 27-én a forradalom szele Kisújszállást is elérte.

Iskolám, a Móricz Zsigmond Gimnázium több, mint száz éve áll már Kisújszállás központjában, s amikor reggelente kinyitom a nehéz faajtót és belépek ebbe a sokat látott épületbe, gyakran kívánom, bár csak a falak mesélni tudnának. 1956. okt. 27-én jó öreg gimnáziumom érdekes eseményeknek lehetett tanúja. Diákjai egytől egyig kiléptek azon a bizonyos ajtón, s a tanárok vezetésével rendezett sorokban a '48-as emlékmű felé vették útjukat. Az emlékmű megkoszorúzásával azonban nem ért véget a felvonulás, a budapesti ifjúság mintájára felolvasták a 16 pontos követelést, majd továbbvonult a tömeg és meg sem álltak, míg a szovjet emlékművet le nem döntötték. A város forradalmi lázban égett. Néhány héttel később azonban már szomorú látvány fogadott volna, ha kinézek az iskola ablakán: a védtelen országunkra támadó szovjet

invázió képe. Az USA számára fontosabb volt a Szuezi-csatorna, így hát segítség nélkül maradtunk. A Kisújszálláson áthaladó, Budapestre támadó tankokat a Molotov-koktélok és az eltérítő táblák nem állíthatták meg. A tragédia bekövetkezett.

Nehéz lenne mindezeket röviden összefoglalni, de remélem, ennek az írásnak hatására sokan maguk olvasnak utána a részleteknek. Én azonban a dokumentált események után most áttérnék a személyes élményekre. Nagyszüleimtől már számtalanszor hallhattam a történetet, amikor a város csendjét tankok dübörgése verte fel és amikor a fővárosban még a gyerekek is fegyvert fogtak. Elhatároztam, hogy felkeresek egy-két olyan kisújszállási lakost, akik még többet tudnának hozzátenni '56-os gyöngyszemeim tárházához.

Kutatómunkámhoz egyik osztálytársam, Bordás Viktor segítségét kérem, akivel elsőként nagymamáját, Nagy Ilonát keressük fel. Itt barátságos fogadtatásban van részem, azonnal előadom hát kérésem. Ő szívesen segít, bár előre leszögezi, túl sokat nem tud mesélni, hiszen a forradalom évében még csak 16 éves volt. Engem azonban épp az érdekel a legjobban, hogy hogyan látta a forradalmat egy hozzám hasonló fiatal leány. Ica néni akkor, 16 évesen már dolgozott és a munka menetén még a forradalmi események sem változtathattak. Egy nap, munkába indulva furcsa látvány fogadta: a szovjet emlékmű nem volt a helyén. A következő emléke az, hogy jöttek a „pufajkások” (köztük a volt ÁVH-sok) és embereket ítétek el, vertek csaknem halálra. Nem tudja pontosan, kik voltak ők, hogy néztek ki, de amerre jártak, félelem vette őket körül. Jól emlékszik, hogy novemberben fiatal unokatestvérét is lelőtték. A tragédiát feldolgozni sem volt idő, amikor a városban már feltűntek az első tankok. A további emlékek már ködösek, felrémlenek az akkori rádióadások, innen értesültek Nagy Imre megválasztásáról, ahogy később kivégzéséről is. A beszámoló itt zárul, mert ahogy mondja, egy 16 éves lány még nem nagyon foglalkozik a politikával. A beszélgetés végén Ica nénitől további segítséget is kapok és indulás előtt megcsodálhatom az általa készített gyönyörű torták képeiből készült albumot.

Ezek után lelkesen és továbbra is „forradalmi lázban égve” indulok tovább Kisújszállás utcáin emlékek után kutatni.

Legközelebb egy kis sarki ház előtt állunk meg, melyet az előtte nyíló gyönyörű virágok tesznek egyedivé. Ebben a házban lakik Sotus József, nyugdíjas MÁV-alkalmazott, akit két éve kiadott verseskötetéről is ismerhetnek a kisújszállási lakosok. A beszélgetés döcögösen indul, kissé félszegen adom elő kérésem, minek hallatán ő leszögezi: '56-ról olyanokat tud mesélni, hogy azt a

fiatalok el sem hiszik. Kezdetben a forradalom előzményeit ecseteli és megtudom, mit is jelentett abban a korban osztályidegennek lenni. De a tanulság az, hogy a szorgalmas munka mindig meghozza gyümölcsét, az ő esetében ez többek között egy sikeres érettségi vizsgát jelentett. Hozzám hasonlóan ő is a Móricz Zsigmond Gimnáziumban tanult, levelező tagozaton. A vasútnál végzett munkájáról is megtudok egyet s mást, többek között egy '56-hoz kapcsolódó érdekes történetet: Aznap szokatlanul csendes volt az ecsegfalvi vasút, a vonatok nem közlekedtek. A főnöke abból a célból küldte őt Kisújszállásra, hogy a szokatlan helyzet oka felől érdeklődjön. Az utat háromkerekű hajtókával tette meg, s amikor megérkezett a kisújszállási vasútállomásra, különös látvány fogadta: épp akkor verték le a vörös csillagot az állomás tetejéről. Meg is nevezi azt az illetőt, akit aznap az állomás tetején látott, hiszen ahogy mondja, már nem árthat neki vele. '56-ból ez a legélénkebb emléke, bár Rákosi és Kádár politikáját is részletesen tudja elemezni nekem. Beszélgetésünk befejeztével elégedetten és új információkkal gazdagon távozom, és közben levonom az újabb tanulságot: a szorgalom és a becsület a két legfontosabb erény, melyekkel még ilyen nehéz időkben is felülkerekedhetünk a gondokon. Ahhoz, hogy a nemzet szabadságáért harcoljunk, előbb önmagunk szabadságát kell kivívnunk. Sotus József a forradalom idején is megőrizte semlegességét és szabad akaratát, ezt bizonyítják az általa írt verssorok is: „Pártsemlegesen éltem életem. | Vállaltam érte sorsom, végzetem. | Kemény munkával rá emlékezem, | Hogy tudtam élni pártsemlegesen.”

Ezek a beszélgetések mély nyomot hagytak bennem, s bár már kellően sok információval gazdagodtam a témával kapcsolatban, valami arra ösztönzött, hogy tovább folytassam a kutatást. A könyvtárban némi csalódottsággal veszem tudomással, hogy az itt fellelhető könyvek tartalma mind száraz történelmi adat. Már éppen feladnám a keresgélést, amikor az egyik polcon érdekesnek látszó könyvet pillantok meg. Azonnal felismerem a borítón lévő képet: a Sztálin-szobor talapzatán maradt csizma, a forradalom jelképének számító lyukas zászlóval. Otthon aztán érdeklődve nyitom ki a könyvet, melynek címe: Emlékművek '56-nak, és amely tartalmazza az összes emlékmű képét és leírását, amelyet az októberi hősök tiszteletére állítottak az országban és a határon kívül. Hihetetlen, de még Brazíliában és Dél-Afrikában is található '56-os emlékmű. A könyv végén aztán a keresett városnevet is megtalálom egy pár soros leírással: Kisújszállás, elhelyezés: Rákóczi út 3., felállítás: 1996. okt. 23., felirat: Elhelyezve az 1956-os forradalom emlékére 1996-ban. A legérdekesebbnek

mégsem ezt találtam a könyvben, hanem egy idézetet, amely Jobbágy Károlytól hangzott el 1957-ben, és amely így szól: „Dávid harcol Góliát ellen”.

Az előbbi idézet nyomán térjünk hát vissza a forradalom fiatal hőseihez. Itt mindjárt Töttösy Ernő Nemzetőrben megjelent cikkét említeném (Gyerekvér folyt a pesti utcán), melyben a következő kérdést teszi fel: „Vajon lesz-e megemlékezés a valódi szabadsághősökről? Vajon méltó helyett kap-e a történelmi körképben a gyerekleghenda, amely a forradalom legsajátabb eseménye volt?” Jogos a kérdés, hiszen a forradalom során sok bátor gyermek, sok diák vesztette életét, s közülük sokan még tisztességes síremléket sem kaptak, pedig ők aztán igazán megérdemelték volna. Sírjukon mindössze nemük és körülbelüli életkoruk szerepelt.

Állítsunk hát nekik mi emléket! Ne feledkezzünk meg az „októberi ifjakról”, akik fiatal koruk ellenére felnőtteket megszégyenítő bátorsággal harcoltak a szabadságért. A budapesti ifjak példaértékű viselkedést tanúsítottak, s ez volt jellemző az ország egészére is, beleértve a Kisújszálláson felvonuló gimnáziumi tanulókat is.

Az emlékezés adomány. Őrizzük hát meg az '56-os emlékeket, hogy mi is továbbadhassuk majd azokat unokáinknak. Így a forradalom hősei örökké élhetnek.